

Sygn. akt II UK 36/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 października 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Roman Kuczyński (przewodniczący)

SSN Halina Kiryło

SSN Małgorzata Wrębiakowska-Marzec (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku M. N.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych
o rentę socjalną,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 16 października 2014 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego [...] z dnia 27 czerwca 2013 r.13,

I. oddala skargę kasacyjną,

II. przyznaje adw. M. Z. od Skarbu Państwa (Sądu Apelacyjnego) tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu w postępowaniu kasacyjnym kwotę 120 (sto dwadzieścia) zł powiększoną o podatek od towarów i usług.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w W. wyrokiem z dnia 14 czerwca 2012 r. oddalił odwołanie M. N. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 13 września 2011 r., odmawiającej wnioskodawcy prawa do renty socjalnej. Podstawę rozstrzygnięcia stanowiły następujące ustalenia.

Wnioskodawca (ur. 22 października 1936 r.) ukończył specjalną szkołę podstawową, nigdy nie pracował. Od urodzenia nie widzi lewym okiem. Od 1992 r. leczy się psychiatrycznie. W 1996 r. wnioskodawcy ustalono II grupę inwalidztwa z datą powstania na 1992 r. W dniu 28 czerwca 2011 r. wnioskodawca złożył wniosek o rentę socjalną. Lekarz orzecznik organu rentowego uznał go za całkowicie trwale niezdolnego do pracy od 1 czerwca 2011 r. Komisja lekarska datę powstania całkowitej niezdolności do pracy określiła na dzień 1 kwietnia 2007 r. Biegli sądowi z zakresu okulistyki i psychiatrii rozpoznali u wnioskodawcy nadwzroczność i zaćmę początkową obu oczu, niedowidzenie lewego oka od dzieciństwa i starczowzroczność oraz organiczne zaburzenia urojeniowe w remisji, które to schorzenia nie czynią go całkowicie niezdolnym do pracy.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał, że wnioskodawca nie spełnia warunków określonych w art. 4 ust. 1 ustawy z 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (jednolity tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 982 ze zm.), gdyż nie jest osobą całkowicie niezdolną do pracy w rozumieniu art. 12 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 1440 ze zm.; dalej jako: „ustawa emerytalna”).

Wyrokiem z dnia 27 czerwca 2013 r. Sąd Apelacyjny oddalił apelację wnioskodawcy od powyższego wyroku, dzieląc ustalenia i ocenę prawną Sądu pierwszej instancji. Sąd Apelacyjny, powołując się na art. 4, 5 i 15 ustawy o rencie socjalnej oraz art. 12 ustawy emerytalnej przyjął, że co prawda wnioskodawca obecnie jest całkowicie niezdolny do pracy z racji wieku i zużycia organizmu, jednak nie jest i nie był osobą całkowicie niezdolną do pracy z powodu rozpoznanych schorzeń psychiatrycznych oraz braku widzenia w lewym oku od dzieciństwa. Wnioskodawca mógł w przeszłości podejmować różne prace fizyczne niewymagające precyzyjnego widzenia obu oczu. Nie ma również znaczenia zaliczenie wnioskodawcy od 1992 r. do II grupy inwalidów z powodu zmian

psychoorganicznych, skoro leczenie psychiatryczne rozpoczął on dopiero w wieku 56 lat i brak jest dowodów, aby schorzenia te powodowały całkowitą niezdolność do pracy przed ukończeniem 18 roku życia oraz w okresie późniejszym.

W skardze kasacyjnej wnioskodawca zarzucił: I. naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na wynik sprawy, tj. art. 382 w związku z art. 286 k.p.c., przez niezasadne w okolicznościach sprawy zaniechanie przeprowadzenia dowodu z uzupełniającej opinii biegłych, gdy środek ten był niezbędny do udowodnienia faktów mających istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy; II. naruszenie prawa materialnego, a mianowicie: 1) art. 12 ust. 2 ustawy emerytalnej, przez przyjęcie, że wnioskodawca nie jest całkowicie niezdolny do pracy, w sytuacji gdy jest on osobą, u której rozpoznano brak możliwości widzenia lewym okiem, która to dysfunkcja występuje od dzieciństwa; 2) art. 4 ust. 1 ustawy o rencie socjalnej, przez jego niezastosowanie wskutek uznania, że wnioskodawca nie spełnia zasadniczej przesłanki uprawniającej do renty socjalnej, a mianowicie nie jest osobą całkowicie niezdolną do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu powstałego przed ukończeniem 18 roku życia, w sytuacji gdy stan faktyczny sprawy nie został w pełni wyjaśniony.

Wskazując na powyższe zarzuty skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi drugiej instancji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Skarga kasacyjna nie zawiera usprawiedliwionych zarzutów.

W myśl art. 4 ust. 1 pkt 1 ustawy o rencie socjalnej, renta socjalna przysługuje osobie pełnoletniej całkowicie niezdolnej do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu, które powstało przed ukończeniem 18 roku życia. Stosownie do art. 5 tej ustawy, ustalenie całkowitej niezdolności do pracy następuje na zasadach i w trybie określonym w ustawie emerytalnej. Zgodnie z art. 12 ust. 2 ustawy emerytalnej, stosowanym odpowiednio na podstawie art. 15 ustawy o rencie socjalnej, całkowicie niezdolną do pracy jest osoba, która utraciła zdolność do wykonywania jakiegokolwiek pracy. W orzecznictwie Sądu Najwyższego podkreśla się, że pojęcia „całkowita niezdolność do pracy” i „naruszenie sprawności

organizmu” w rozumieniu art. 4 ustawy o rencie socjalnej nie są tożsame i stany te mogą powstać w różnych momentach. Całkowita niezdolność do pracy, będąca przesłanką prawa do renty socjalnej, może powstać po upływie okresów wskazanych w art. 4 ust. 1 tej ustawy, ale dla nabycia prawa do renty socjalnej istotne jest, aby przyczyna naruszenia sprawności organizmu powodująca całkowitą niezdolność do pracy powstała nie później niż w okresach wymienionych w art. 4 ust. 1 pkt 1-3 ustawy (por. wyroki z dnia 26 stycznia 2011 r., I UK 240/10, Monitor Prawa Pracy 2011 nr 6, s. 31-322; z dnia 26 lipca 2011 r., I UK 6/11, LEX nr 1026617; z dnia 28 lutego 2012 r., I UK 279/11, LEX nr 1165283).

Kwestia ta nie ma jednak istotnego znaczenia w sprawie, w której wniesiona została rozpoznawana skarga kasacyjna, gdyż z ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego wyroku wynika, że rozpoznane u skarżącego schorzenia w postaci istniejącego od dzieciństwa braku widzenia w lewym oku oraz ujawnione w wieku powyżej 18 roku życia zaburzenia psychiatryczne nie powodują całkowitej niezdolności do pracy. Ustalenia te skarżący podważa zarzutem obrazy art. 382 w związku z art. 286 k.p.c., którą upatruje w zaniechaniu przez Sąd drugiej instancji uzupełnienia materiału dowodowego sprawy dodatkową opinią biegłych, „w szczególności z zakresu okulistyki”.

Z art. 286 k.p.c. nie wynika obowiązek sądu dopuszczenia z urzędu dowodu z opinii innych biegłych, jeżeli pierwsza opinia nie jest dla strony korzystna. Należy mieć na względzie, że w sprawie, której przedmiotem jest prawo do świadczenia rentowego (w tym renty socjalnej), warunkująca powstanie tego prawa i będąca elementem ustaleń faktycznych ocena niezdolności do pracy wymaga wiadomości specjalnych i musi znaleźć oparcie w dowodzie z opinii biegłych posiadających odpowiednią wiedzę medyczną adekwatną do rodzaju schorzeń osoby zainteresowanej (art. 278 § 1 k.p.c.). Opinia ta dostarcza sądowi wiedzy specjalistycznej koniecznej do dokonania oceny stanu zdrowia osoby ubiegającej się o świadczenie rentowe, w tym rodzaju występujących schorzeń, czasu ich powstania, stopnia zaawansowania i nasilenia związanych z nimi dolegliwości, stanowiących łącznie o braku zdolności do wykonywania zatrudnienia. Ewentualne wątpliwości co do treści opinii, zarówno własne, jak i podnoszone przez stronę, sąd usuwa w ten sposób, że żąda ustnego wyjaśnienia opinii złożonej na piśmie, a w

razie potrzeby żąda też dodatkowej opinii od tych samych lub innych biegłych (art. 286 k.p.c.). Sąd nie jest jednak obowiązany dążyć do sytuacji, aby opinią biegłego zostały przekonane również strony. Wystarczy, że opinia jest przekonująca dla sądu (por. wyrok z dnia 19 maja 1998 r., II UKN 55/98, OSNAPiUS 1999 nr 10, poz. 351). Dlatego sąd ma obowiązek dopuszczenia (również z urzędu - art. 232 § 2 k.p.c.) dowodu z dalszej opinii tylko wówczas, gdy zachodzi taka potrzeba, a więc wtedy gdy opinia, którą dysponuje zawiera istotne luki, bo nie odpowiada na postawione tezy dowodowe, jest niejasna, czyli nienależycie uzasadniona lub nieweryfikowalna, tj. gdy przedstawiona przez biegłych analiza nie pozwala organowi orzekającemu skontrolować ich rozumowania co do trafności wniosków końcowych. Jeżeli opinia biegłych wywołuje u sądu uzasadnione wątpliwości z uwagi na występujące w niej błędy, sprzeczności lub inne wady, wówczas sąd ten ma obowiązek zastosowania art. 286 k.p.c., poprzez zażądanie ustnego wyjaśnienia opinii złożonej na piśmie lub - w razie potrzeby - zażądania dodatkowej opinii od tych samych lub innych biegłych (por. wyroki z dnia 16 września 2009 r., I UK 102/09, LEX nr 537027 i z dnia 14 stycznia 2011 r., II UK 160/10, LEX nr 786386 oraz przywołane w nich orzecznictwo).

Uzasadnienie opinii biegłych, z której dowód został przeprowadzony przed Sądem pierwszej instancji, zostało przez Sąd Apelacyjny uznane za wystarczające i przekonujące. Skarżący nie twierdzi, aby naruszenia sprawności organizmu o podłożu psychicznym powstały u niego jeszcze przed ukończeniem 18 roku życia i powodowały aktualnie całkowitą niezdolność do pracy, ale ogranicza się do zaprezentowania błędnego poglądu, jakoby sama niemożność podjęcia przez niego zatrudnienia z uwagi na brak „pełnej sprawności w zakresie funkcjonowania narządu wzroku” w „realiach rynku pracy” wywoływała wątpliwości co do płynącego z opinii biegłej z zakresu okulistyki wniosku o braku całkowitej niezdolności do pracy ze względu na niedowidzenie w lewym oku od dzieciństwa, co rodziło obowiązek Sądu odwoławczego uzupełnienia materiału dowodowego sprawy dodatkową opinią tych samych lub innych biegłych. Tymczasem niemożność wykonywania pracy spowodowana innymi przyczynami niż naruszenie sprawności organizmu w stopniu powodującym niezdolność do zarobkowania nie stanowi o

niezdolności do pracy w rozumieniu art. 12 ust. 1 ustawy emerytalnej (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 28 stycznia 2004 r., II UK 167/03, OSNP 2004 nr 18, poz. 320 oraz z dnia 20 sierpnia 2003 r., II UK 11/03, LEX nr 585793). Z kolei powoływanie się przez skarżącego na „nieporadność procesową oraz brak reprezentacji przez zawodowego pełnomocnika” jest bezskuteczne już tylko z uwagi na niepodniesienie w tym zakresie stosownych zarzutów naruszenia przepisów postępowania.

Z powyższych względów skarga kasacyjna podlega oddaleniu na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c.